

11. Balassagyarmat, Vár

(Nógrád megye) *Kk*

1998-ban a feltételezett várterület keleti részét kutattuk meg. Az ásatás eredményeként sikerült a vár K-Ny-i kiterjedését – nagy valószínűséggel – meghatározni.

A Vár u. 9. sz. telken folyt szondázás során megtaláltuk a központi épületegyüttes DK-i traktusát. Az ábrázolások és az eddigi ásatási eredmények alapján a várkastély központi épülete a Vár utca 8., 9., és 11. számú ingatlanok, illetve a Vár utcának a 8. és 11. közé eső szakasza helyén állt. A DK-i szárny alapincézett-ségét már 1996-ban bizonyítottuk. A most előkerült, a külső talajszint alá visszabontott DK-i falsaroknál megfigyelhető volt a boltozat boltváll-indítása. Az épület déli falán talán pincelejárát lehet az árokvégben jelentkező falhiány. Az épülettől K-i irányban haladva a kutatóárokban először egy udvarrészlet keményre taposott földje került elő, két párhuzamos, kimélyült keréknyommal. Egy vékony talpgerendás építmény részlete után egy többszörösen megújított, É-D irányú, árokba ásott cölöpsor, valószínűleg egysoros palánk részletét figyeltük meg. Egy hosszabb, enyhén lejtő, leletszegény szakasz után egy mélyebb gödör vagy árok részlete jelentkezett, amely azonos lehet az ide feltételezett Ipoly-mellékággal, vagy csatornával. Ezen árok nyomvonala a kertekben ma is megfigyelhető.

Az ásatás a salgótarjáni Kós Károly Műemlékvédelmi Diákkör Honismereti régészeti táboraként valósult meg az Iskola az Építészetiért Alapítvány pályázatából, illetve a Balassagyarmat Önkormányzata által nyújtott anyagi támogatásból.

Konzulensi segítséget kaptunk Mezősiné Kozák Évától (OMvH)

MAJCHER TAMÁS

12. Balatonalmádi, Öreghegy, Dózsa Gy. út 60. (MRT. 2. k. 4/4. lh.-tól Ny-ra)

(Veszprém megye) *A*

Csatornázásnál egy avar sírt találtunk, amit részben már szétdúltak. Mellékletek: állatcsont (szarvasmarha?), a lábszárakon keresztül. A szomszédos 58. sz. telek sarkában, 1997-ben már előkerült egy másik avar sír.

RAINER PÁL

13. Bana, Ördögásta-hegy

(Komárom-Esztergom megye) *M*

1998. július 31-én kezdtük meg a Bana-Ördögásta hegyen az 1956-ban megtalált honfoglalás kori temető-részlet hitelesítő ásatását. A feltárást Kiss Ákos és Bartha Antal, továbbá Kralovánszky Alán 1958-as le-

letmentése előzte meg. Sajnos mindkét dokumentáció hiányos volt.

A feltárást – elsősorban a dózsakerti ásatás miatt – két szakaszban végeztük, s terepbejárással kezdtük. A terepbejárások, a már említett dokumentációk és Harsányi István útmutatásai alapján kezdtük meg a hitelesítő feltárást.

Az ásatás során összesen kilenc kutatóárkot mérünk ki. Az 1., 2., és 7. kutatóárok az 1958-ban használt sóderbányát – azaz Kralovánszky Alán által megkutatott lelőhelyet – térképeztük fel. Az 1. kutatóárok hányójában egy koponyatető töredéke került elő.

A 3., 6., és 8-as kutatóárok a Kralovánszky Alán által feltérképezett 1956-os lelőhelyet igyekeztünk megtalálni, de itt is csak a sóderbánya helye került elő, régészeti szempontból értékelhető lelet vagy objektum nem.

A helyiek elbeszélése alapján 1927-ben a magasfeszültségű villanyoszlop alapozásakor egy sír került elő, ennek hitelesítésére húztuk a 4. és 5. kutatóárkot, ahol 70–80 cm mélységben bolygatatlan löszet találtunk.

Mind a terepviszonyok, mind pedig a helyiek elbeszélése alapján bolygatatlan területnek csak a dombot délről és északról övező szántóföld mutatkozott, ezért aratás után Kiss Ákos leírása alapján – az Ördögásta hegy legnyugatibb fokán, annak déli oldalán – húztunk egy újabb kutatóárkot (9.), ahol 70–85 cm mélyen értük el a bolygatatlan altalajt (lösz). Itt is csak a szőlőművelés nyomát találtuk meg.

A hitelesítő ásatás során egyértelművé vált – amit jelenlegi terepviszonyok is mutatnak –, hogy az 1970-es években az autópálya építéséhez nyitott sóderbányával, majd az azt követő rekultivációval az egész területet több méter mélyen elpusztították. Minden bizonnyal további sírok is előkerülhettek, amit nemcsak a faluban élők elbeszélései, hanem a feltárás során talált koponyatöredék is bizonyít. Már Kiss Ákosék leírták, hogy a területen korábban szőlőművelés folyt, s ekkor is kerültek elő sírok. Mindezek alapján – természetesen a temető kiterjedésétől függően – újabb sírokra csak az Ördögásta hegyet övező szántóföldön számíthatunk.

Az ásatáson részt vett: Homola István és Tokai Gábor, Gergely Balázs egyetemi hallgatók (ELTE).

VÉKONY GÁBOR – CSEH JULIANNA

14. Baracs, Apátszállás

(Fejér megye) *R6; A; Á*

Folytattuk az Árpád-kori temető 1993-ban megkezdett kutatását. Néhány melléklet nélküli sír feltárásával (a templom körüli temető feltárt sírjainak száma ezzel 276-ra emelkedett) elértük a sírmező keleti határát. Az Ár-

pád-kori temetkezések alatt római kori meszesgödört bontottunk ki. A temető melletti települést kutatóárok-
kal vizsgáltuk, itt két avar kori leletanyaggal keltezett ár-
kot és egy ezeket átvágó Árpád-kori vermet tártunk fel.

Az ásatáson részt vett: Váczi Gábor régészhallgató
(ELTE RI.)

KULCSÁR MIHÁLY

15. Bába, Klastromvölgy

(Tolna megye) *LT; Kk*

Dr. Sümegi József, a bábászéki gimnázium igazgatójá-
nak bejelentése nyomán, a Bába DNy-i részén találha-
tó Klastromvölgyben egy félig kivájt pincejárt oldalá-
ban két, félig elpusztított kelta kemencét tártunk fel.
A kemencéktől É-ra, a középkori alapokon álló Szent
Vér templomtól D-re, az apátságához tartozó középkori
melléképület alapozását figyeltük meg a partoldalban
és 14–15. századi kerámiát gyűjtöttünk.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR

16. Bába, Régitemető-völgy

(Tolna megye) *LT; N; Á; Kk; Kú*

Bába község középső részén, partoldal megerősítő
munkálatok során a szakirodalomból is ismert lelőhe-
lyet megbolygatták. A véglegesen az 1800-as évek ele-
jén lebontott alsóbáti középkori plébániatemplom ter-
ületén végzett hitelesítő ásatásunkon elsősorban
alaprajzi kutatásokat végeztünk. Kiderült, hogy a 12.
században épült kisméretű, patkó alakú apszissal ren-
delkező templomot a 15. század elején nagyméretű,
aszimmetrikus poligonális szentélyű templommá alakí-
tották át. A templom körüli temető sírjaiból hármat
tártunk fel. Ebből az egyik a 12. századi templom hajó-
falának alapozása alatt volt részben, ami az első téglá-
templom előtti temető létét igazolja a területen. A ké-
sőbbi templom omladékában több töredékes faragott
homok- és mészkövet találtunk (bordatöredékek, ab-
lak- és ajtókeret töredékek).

A 15. századi templom alapfala alatt egy 4–5. szá-
zadi gödör részletét tártuk fel. Leletanyaga sűrű ko-
rongolt kis tál, besimított edény töredéke. A templom
körzetében fémkeresővel végzett kutatás során szór-
ványként mintegy negyven darab középkori érmét (I.
Lászlótól I. Ferdinándig) és két kelta pénzt találtunk.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR

17. Berekböszörmény, Református templom

(Hajdú-Bihar megye) *Á; Kk*

Folytatódott a késő román – kora gótikus templom dé-
li oldalán a műemléki ásatás. Megkezdődtek a külső
helyreállítási munkák, melynek során, a nyugati falon

előkerült a harmadik, befalazott kora gótikus ablak, az
É-i oldalon pedig a 11. századi rotunda felmenő falá-
nak egy szakasza.

M. NEPPER IBOLYA

18. Békés, Borosgyáni Homokbánya

(MRT 10. k. 11/145.)

(Békés megye) *Sza, Á*

1997. őszén leletbejelentés alapján szarmata kori sír-
részlet került kibontásra a homokbánya bővítésre
szánt területén. 1998. május 11–június 5. között ezt a
kitermelésre szánt mintegy 1800 m²-nyi területet tár-
tuk fel leletmentés keretében. Szarmata település táro-
ló helyeit, személgödreket, a településnél kissé későbbi
(abba beleásott) szarmata temetőrészletet és szarmata
anyagokkal kevert Árpád-kori objektumokat találtunk.
A feltárt sírokból egy női sír tartalmazott jelentősebb
leleteket: fülbevaló-pár, bronz torques, gyöngysor, ket-
tős huzalkarperec került elő. A lelőhely déli irányban
még folytatódik, ott azonban homokkitermelés terve
nem veszélyezteti, arra a részre a leletmentés nem ter-
jedt ki.

S. TURCSÁNYI ILDIKÓ

19. Békéscsaba, Degré utca

(Békés megye) *Sza*

Békéscsaba belterületén, a Degré utca 22. számú ház
kertjében, csatorna ásása közben sír került elő. Kiszál-
lásunk során már csupán egy gyermekváz lábcsontjait
sikerült eredeti helyzetükben megtalálni. A hányóba
kidobott és összegyűjtött csontokon kívül egy kézzel
formált, kis edény töredékeit is átadták a munkások,
amely állításuk szerint a váz mellett feküdt. A tájolás
és az edény alapján a sír feltételezhetően szarmata kori
volt.

GYUCHA ATTILA

20. Békéscsaba, Kórház

(Békés megye) *N*

Békéscsaba belterületén, a Kórház előtt, új gyógyszer-
tár építése során csontvázakra bukkantak. Leletmen-
tésünk során 3 sír nyomait találtuk meg. Egyik sírunk
csak kis mértékben sérült (1. sír), ebben a test külön-
böző részein talált gyöngyök mellett a koponyánál
bronz karika töredékét és egy kétoldalas, díszített
csontfésűt találtunk. Emberi vázcsontok voltak a kö-
zeli hányóban, innen szórványként egy tömbbe korro-
dálódott vaskés hegyet, fenőkövet és kovát találtunk,
szenes anyag nyomainak kíséretében. Harmadik vá-
zunk szintén erősen rongált volt, eredeti helyzetben a
koponya alatti rész volt, ezt azonban a váz felett köz-